ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 163 — Субота, 12 фебруар 1955

Мики и Шиља као истраживачи

18

'АЈДМО ЗА ЊИМ... ДА ВИДИМО КУДА НОСЕ БЛИРИЈУМ!

ПСТ! ПАЗИ! ТО ЈЕ ТАЈНА!

ШРАФКО... ПА ТО ЛИЧИ НА АВИОН!

ШТА ЈЕ ТО АВИОН?

ЧУДНО ИЗГЛЕДА ТАЈ АВИОН! ПИТАМ СЕ...?

А ШТА КАЖУ КАРТЕ?

КАРТЕ СУ ЈОШ ЧУДНИЈЕ, ШРАФКО! ТАЈ АВИОН ЈЕ ДОШАО ИЗ **ВАСИОНЕ**!

ШРАФКО, ОВЕ КАРТЕ СУ ЗА МЕЂУПЛАНЕТАРНИ САОБРАЋАЈ!

ИЗГЛЕДА!

ТАЈНА ПОЧИЊЕ ДА СЕ РАСВЕТЉАВА! ХУСЕТ И ЊЕН ОТАЦ НИСУ СА ЗЕМЉЕ!..

НЕ?

НЕ!.ОНИ СУ ОВИМ АВИОНОМ ДОШЛИ С НЕКЕ ДРУГЕ ПЛАНЕТЕ ДА КОПАЈУ НЕПОЗНАТИ ЕЛЕМЕНТ БЛИРИЈУМ!

А ШТА ЋЕ ДА РАДЕ С ЊИМ?

ТО ЈЕ ТО, ШРАФКО! ОНИ СУ ДОШЛИ ДА НА ЗЕМЉИ ТРАЖЕ БЛИРИЈУМ!

А ЗАШТО?

У МЕЂУВРЕМЕНУ

ЖЕЛИМ ДА ОД МОГ ОЦА ЗАТРАЖИШ МОЈУ РУКУ!

ОВАЈ... ГОСПОЈ'ЦЕ ХУСЕТ... ВИ СТЕ УЖАСНО ЉУПКИ... АЛ' ЈА ЈОШ НИСАМ ПОМИШЉ'О НА ЖЕНИДБУ! ТРЕБА ДА РАЗМИСЛИМ!

ДОБРО, ДЕ... РАЗМИСЛИО САМ!

Доживљај на Северном полу

Прича о поларној лисици

Кристијана Ритер, жена ловца и истраживача-аматера Хермана Ритера, провела је годину дана на Шпицбергу. Колиба у којој су њих двоје становали с Норвежанином Карлом, ловцем који је, као и Ритер, волео Арктик, налазила се на северној обали острва, може се слободно рећи на крају света, тамо где само за време кратког лета дође понеки брод. Лево и десно од њихове колибе низали су се мањи и већи фјордови чудних имена: Залив Узнемирености, Залив Несреће, Залив Туге... заливи на чије су стеновите обале ледене санте натерале многе бродове. Тамо, на крају света, Кристијана Ритер стекла је једног пријатеља: белу поларну лисицу Микл. Неколико страница из њеног дневника причају о том пријатељству и о разочарању ове поларне животиње у људе.

„Познанство" је почело негде крајем лета. „Стајала је, — описује Кристијана Ритер њихов први сусрет — на гомили ђубрета и превртала празне кутије од конзерви. Чинила је то тако природно, као да су празне конзерве на Арктику најобичнија ствар. Њено снежнобело свилено крзно, какво се иначе може видети само на плећима најбогатијих жена, чудно је одударало од гомиле отпадака.

За све ловце прва „посета" поларне лисице ујесен претставља велики догађај. Сезона лова се приближава. Поларне лисице често показују знаке привржености према људима и долазе им у „посету" готово сваки дан. Карл и Херман су тврдили да је ова веома млада и да ће због тога свакако постати „хисрев", домаћа, припитомљена лисица. Наша гошћа није била велика и потсећала је на каквог белог пса померанске расе, само што је, за разлику од овога, имала дуг, чупав реп.

Кад је Карл почео да јој тепа на норвешком називајући је Микл — Норвежани све поларне лисице зову Микл — и да јој баца комадиће сира, она је пришла, зграбила бачену храну и одмах побегла. Приметила сам да је Карл за читаво то време процењивао њено крзно очима стручњака.

Ускоро је Микл постала наш стални гост. Толико се била навикла на нас да је без страха прилазила Карлу док би он драо кожу са убијеног туљана и мирно чекала свој „део", а на нашим шетњама пратила нас је као какво псетанце. Понекад би се играла „жмурке" с Карлом и Херманом, скривала се од њих иза стена и кевтала од радости кад би их „надмудрила". А тада, сасвим изненада, прекинула би игру и отрчала некуд, ниједном се не осврнувши на нас.

Дошао је крај септембра. То је месец кад су на Арктику дани тако кратки да се зора стапа са сумраком, а сунце, као усијана кугла, само прелети преко неба. Карл и Херман почели су да спремају замке за поларне лисице. Замка се састоји од дугачког штапа за који се веже мамац и једног дрвеног рама на који се, да би био тежи, ставља камење. Кад лисица повуче мамац, рам јој падне на главу и с њом је свршено. Гледајући стотине припремљених замки, са зебњом сам помишљала на судбину љупке Микл.

С приближавањем зиме Микл нам је, бар како се мени чинило, постајала све привржениja. Сад је већ спавала у близини колибе, на малој сламарици коју сам за њу начинила. Али, истовремено је постајала све плашљивија. Ловци — тако сам обично називала Карла и Хермана — објаснили су ми да све животиње постају плашљиве кад дође зима. Микл се шуњала око куће као мачка, али би побегла чим би је неко позвао по имену или би покушао да јој се приближи. Међутим, кад год бих ја пошла на извор по воду, она би трчала поред мене.

Једног дана, кад смо се враћале са извора, рекох јој: „Јадна моја Микл, знаш ли да ће кроз који дан ловци поставити замке за лисице. Бојим се да ти се ближи крај. Скинуће ти то твоје лепо бело крзно и место твојих паметних очију метнуће два тупа стаклена ока..." Тек што сам то изговорила, Микл подиже главу и погледа ме као да ме први пут види. Из њених сјајних, зелених очију избијао је страх. Изненада, она отскочи устрану и побеже.

Двадесетог октобра ловци су кренули уз обалу фјорда да поставе замке за лисице. И ја сам пошла с њима. Молбама и преклињањем успела сам да их наговорим да на местима за која сам веровала да су опасна за Микл не поставе ступице. Десет пута су они застајали да поставе замку и сваки пут су их моје молбе одвратиле од тога. Најзад, кад смо стигли до извора, стрпљење их је издало и они су недалеко одатле поставили прве замке. Ту смо се и опростили. Они су кренули даље, рекавши ми да сутрадан дођем и узмем из замке прву жртву. Вратила сам се кући жалосна и утучена. Мисао на малу Микл притиснуту тешким дрвеним рамом није ми избијала из главе.

Кад је после мучне ноћи тамносиви дан постао нешто светлији, кренух на извор с ранцем на леђима. Већ са неколико метара даљине опазих белу лисицу у замци. Микл! Али, чекај! Замка није пала као што би требало. Животиња се копрцала на снегу, покушавајући да испод дрвене греде извуче свој чупави реп. Притрчах и подигох тешки рам. Микл ме погледа. Њене очи биле су пуне прекора. Није била рањена, али је изгледала страховито уморна и, како се мени учинило, жедна. Потрчах кући да јој донесем млека.

Међутим, кад сам се вратила, Микл је већ била отишла. Али, мој муж је био тамо.

— Тачно као што сам и мислио, — рече ми. — Спасла си је. Видео сам кад је отрчала према планини.

Сутрадан сам признала Карлу да сам Микл пустила из замке.

— Не мари ништа, — одговори он смејући се. — Њено крзно и онако није било прворкласно.

А затим, као да жели да ме утеши, додаде:

— Микл више никад неће пасти у замку. Поларним лисицама довољно је једно рђаво искуство. Она ће, гарантујем вам, постати најлукавија и најопрезнија лисица на Шпицбергу. Доживеће најдубљу старост и имаће стотине потомака.

Никад више нисмо видели Микл".

Чудни поздрави

При сусрету или растанку људи се поздрављају. То је прастари обичај, који вероватно постоји откад и људи, а изражава се на разне начине: речима, покретима и уједно на оба начина. Кад су људи почели да живе у већим заједницама и кад су били везани за један посао и место, онда је поздрав почео да добија једнообразан облик. Цео један крај, племе или народ почео је да се поздравља на исти начин. Поздрав је добијао шири смисао, па се поздрављао не само сваки познаник, него и они који се не познају. Данас се људи различито поздрављају. Једни народи имају овај, други онај облик поздрава. Овде ћемо навести

неколико примера како су се у ранија времена поздрављала поједина племена, а негде постоје још и данас такви облици.

Код дивљих племена поздрав је увек био везан за њихова празноверја. Бојали су се злих бића, па су веровали да она могу узети облик човека, а поздравити такво биће значило је — навући несрећу на читаво племе. Због тога је у ранија времена постојао обичај код црвенокожаца да непознатог госта вежу и не пуштају га док се не увере да он није никакав зао дух, него човек. Код Ескима је постојао обичај да посетиоцу ударе неколико шамара, да би тако утврдили да је он човек. У једном племену које живи на истоку Сахаре поздрав је претстављао читаву церемонију. При сусрету људи су још издалека завијали лице велом, а затим су постављали питања и давали одговоре који су се односили на здравље саговорника и на друге сличне ствари. Код неких племена владао је обичај да човек при сусрету пружи отворену шаку и тиме увери другога да је без оружја и да је поздрав пријатељски. Негде се, опет, поздрав изражавао дужим ћутањем. Нека црначка племена у западној Африци поздрављала су се на тај начин што су откривала један део тела. У једном суданском племену постојао је обичај да се старешине поздрављају на тај начин што им се окрену леђа, јер су окренута леђа значила предавања живота без одбране, на милост и немилост. Црнци у области језера Тангањике у сусрету с белим људима ваљали су се у прашини и на тај начин их поздрављали. Тибећани су поздрављали плазећи језик, затим шкрипом зуба и чешањем ува. Неки су у Африци изражавали поздрав тиме што су пуцкетали прстима. Источњачки обичај био је да сјаше с коња онај који је нижи по положају кад сретне неког моћнијег. Негде су главу посипали прашином, негде стављали једну руку на чело, а другу на груди итд. Сматра се да је поздрав скидањем капе почео тек од 15 века, и то у Европи.

Срце џина Те Типуа

Јужни део Новог Зеланда обилује ретким природним лепотама: планинским ланцима који се пружају стотинама миља и који су живописно испресецани морским заливима, као и таласастим пашњацима и падинама обраслим густим шумама. Али, по мишљењу већине оних који су сагледали лепоте овога краја, језера која се налазе у подножју великих Јужних Алпа сматрају се за врхунац природних лепота Новог Зеланда.

Свако језеро има своје одлике и своје обожаваоце. Многа од њих изазвала су интересовање научника из целога света и због других својих особина: биљног и животињског света, разних природних реткости или дубине, као што је случај с језером Манапурија, које је дубоко 444 метра и по дубини спада на осмо место у свету. Ни језеро Вакатипу није изузетак. Оно је занимљиво по чудном паду и уздизању нивоа воде. Код Маора постоји једна легенда која објашњава шта је узрок овом померању водене површине. По тој легенди, џин Те Типуа заспао је једнога дана од врелине топлог северозападног таласа. Због велике врућине џин је изгорео, али му је срце остало живо. Језеро има облик џина заспалог у седећем ставу са скупљеним коленима. Ударци његовог срца осећају се и по мирном времену, акамоли за време олује, кад се џин разљути.

Савремена научна испитивања доказала су да се у многој народној приповеци или легенди крије истина и зато нема сумње да су и Маори још одавно приметили ово померање језерске воде. Научници су запазили периодично дизање и опадање нивоа воде у размаку од пет минута до висине,

односно дубине, од 15 до 22 сантиметра. И најмањи ветар у стању је да дигне површину језера за неколико сантиметара. Сматра се да ово дизање и спуштање воде није ништа друго до њено осциловање с краја на крај језера, као кад се заљуља вода у лавору. Сличне појаве примећене су и на другим великим језерима у свету. Научници приписују те појаве ветровима и променама у атмосферском притиску.

Како се слуша музика

Музика смирује живце, смањује нерасположење и пружа задовољство свакоме ко је слуша. Па ипак, мали број људи ужива у уметничкој музици. Стручњаци кажу да је број љубитеља музике зато тамо мали што свет углавном пати од две предрасуде: једни мисле да немају довољно способности да је разумеју, други од ње беже бојећи се да се не досађују. Међутим, греше и једни и други. Први треба да знају да човек не мора бити никакав стручњак да би уживао у музици, а други би требало бар једном или два пут да оду на концерт, како би се уверили јесу ли заиста у праву.

Но, има и таквих који воле да слушају музику, а кад их човек после запита шта им се допало приликом извођења или зашто им се нечије свирање није свидело, нису у стању да то тачно изразе. Ово се догађа углавном зато што извесни слушаоци, на које музика у целини ипак делује, не знају на шта треба обратити пажњу приликом слушања једног концерта или опере.

На првом месту ваља знати да још пре но што уђе у дворану слушалац мора да се ослободи свих дневних брига и размишљања. Човек треба да се цео преда музици, јер ће једино тако моћи потпуно да ужива у њеној лепоти. Затим, никад се немојте мучити разним питањима, например: на који начин уметник успева да научи напамет цео комад, како постиже ово или оно, итд. Уместо тога слушалац треба да обрати пажњу на сасвим друге ствари, које ће му помоћи да се музици још више приближи и да постепено и он сам постане скроман стручњак и критичар.

Код виолинисте треба обратити нарочиту пажњу на то да ли је звук његовог инструмента чист, да ли је у стању да даје богате звучне преливе и има ли снаге у извођењу. Ако су звуци такви да вас просто понесу и да вас целог прожму, значи да се, према свом укусу, налазите у присуству правог мајстора.

Код певача ваља испитивати вредност његовог гласа. Глас, неоспорно, треба да је леп. Али, има изврсних певача који немају баш прворазредан глас, јер вештина певања такође игра важну улогу. Отуда се дешава да извесни старији певачи, који почињу да губе глас, пружају слушаоцима веће задовољство него млади, који имају леп глас, али мање певачког искуства и певачке културе.

Клавириста треба да има живости и јасан тон при сваком појединачном ударцу. Он треба да свира лако и да приликом тумачења дела уноси нешто од свог личног схватања о њему.

Код диригента ваља испитивати његово схватање уметничког дела, као и то до које је мере успео да његов оркестар достигне савршенство целине. Ово последње исказаће се у звуку који оркестар постиже.

Приликом концерта камерне музике, важно је да сви чланови једног квартета, квинтета итд. буду у потпуном складу. Ниједан од инструмената не сме да се нарочито истиче, изузев кад је то означено у самој композицији. Сваки појединац извођач треба да задовољи слушаочево ухо као да је, у неку руку, солиста, а такође и као члан заједнице.

Приликом слушања опере, посетилац очекује да, поред соло певача и свирача, искажу своју вредност и хор, оркестар и диригент. Само ако сви чланови овог великог колектива задовоље, или бар већина од њих, публика неће бити разочарана претставом.

Не треба заборавити да је музика, као и друге уметности, па у неку руку исто као и спорт, вештина чије се вредности упознавају и заволе тек током времена. Зато не треба бити нестрпљив и малодушан, већ ваља знати да се тек постепеним откривањем њене лепоте долази до све већег задовољства.

Занимљивости о рибама

Др Бредер, из америчког Музеја природне историје, дошао је до занимљивих података проучавајући рибе. Као и људи, и рибе осећају потребу за међусобним споразумевањем. Али, све рибе немају гласа. Неке врсте, нарочито у доба парења, „певају" у хору, као жабе. Код тих риба занимљиво је то што су женке неме. Оне само чују, али не могу да „говоре".

Иако рибе немају видљиве уши, оне ипак чују. Њима спољне уши нису ни потребне, јер услед велике густине воде звуци се непосредно преносе у унутрашње уво. Рибљи органи чула слуха нису као код животиња које живе на суву. То је, уствари, систем пора и каналића који се налазе испод коже.

Др Бредер сматра да ови уређаји за слушање служе рибама и као нека врста радара. Помоћу њега рибе избегавају међусобно сударање кад су у великим јатима.

Рибе имају и органе за укус, само што им се они не налазе у устима, већ распоређени по површини главе, а каткад чак и у близини репа.

ПУТНИК

У нашој прошлости било је доста истакнутих команданата. Један од њих био је и војвода Радомир Путник. Овде ћемо изнети неколико цртица из његовог живота.

Једнога дана крајем 18 века избегла је група наших људи са Косова. Свакако их добро није натерало на овај корак. Кренули су у Србију. У тој групи налазио се и један дечак. Успут га неко упита:

— А ко си ти, ђетнћу?

— Па, путник, ето ко сам. Идем у непознату земљу, — одговорио је дечак, не казујући своје презиме.

Сви су га у групи отада звали путником, па му је то постало — презиме. Дечак се доселио у Белу Цркву, где се доцније и оженио. Имао је сина Димитрија, који је постао учитељ. То је био отац Радомира Путника. Из Димитријеве умрлице дознало се да се онај дечак, војводин дед, звао Арсеније, јер је у умрлици писало: Димитрије Арсенијевић-Путник. Димитрије се доселио у Крагујевац, где се и родио Радомир, 12 јануара 1847 године.

★

Биографи Путникови кажу да је он као дете био здрав и чио. Једном је боловао, а то је причао и он сам, од грознице. Лечила га је нека баба. Он је причао:

— Одвела ме у шуму и обесила о једно дрво с главом надоле, па ме оставила да стојим тако неко време. Не сећам се да сам се излечио, али, ето, то памтим као једну карактеристику онога времена.

По свршетку основне школе, уписао се у гимназију и завршио пет разреда. Године 1861 ступио је у Артиљериску школу, и то без пријемног испита, пошто је био одличан ђак. И ту је био одличан. По свршетку те школе он је личним трудом стицао даља знања. Докази његове ваљаности виде се из његових оцена. У оцени из 1880 године написано је: говори само српски; године 1885: служи се француским, немачким или руским, али слабо говори и не може правилно да кореспондира; године 1889: француски и немачки чита без речника, разуме прилично и руски. Доцније, он је говорио француски и немачки.

★

По изласку из Артиљериске школе, у његовој буквици писало је: „Будући официр који много обећава и који све што ради и предузима чини с највећом вољом и трудом за разумевање“. Доцније се та оцена употпуњује следећим карактеристикама: окретан, потпуно способан за службу у рату и за самостално командовање, карактер чврст и поуздан.

Једном приликом Путник је био члан испитне комисије за чин мајора. Краљ Милан изразио је жељу да један кандидат положи. Кад је то саопштено Путнику, он је рекао:

— Положиће ако буде знао.

Кандидат није ништа знао и пао је на испиту, а Путник је пензионисан. Ни тај, ни други случајеви нису га у животу бунили, па ни онда кад су мање заслужни од њега добијали одликовања. Неко му је поменуо те неправде, а он је одговорио: „Моје декорације налазе се испод мог мундира“.

★

Имао је добро памћење. Као начелник Главног генералштаба и министар војске, он је лично знао сваког генералштабног официра и команданта, од највиших чинова до команданта батаљона. Знао је и њихове способности и вредности, па их је постављао на места и положаје који им најбоље одговарају. Исто тако добро познавао је и терен, па је често диктирао оперативна наређења напамет, не гледајући у карту. Док је штаб Врховне команде био у Крагујевцу, у његовој соби није било никакве карте. Једном јаве да ће га посетити француски генералштабни официри-изасланици. Његов помоћник пуковник Живко Павловић донесе карту бојишта и обеси је о зид. Путник у том часу није био у канцеларији, а кад се вратио упитао је Павловића:

— Зашто ће ти та карта?

— Па, може вам затребати.

— Шта ће ми карта кад познајем сваког механџију на друму, камоли терен.

★

Његов углед у војсци и у народу порастао је нарочито после балканских ратова, и то не само у земљи, него и у иностранству. У почетку рата 1914 године Путник је био на лечењу у Глајхенбургу. Аустро-угарске власти биле су срећне што га могу задржати у ропству, па кад се враћао у Србију затворе га у Будимпешти. — Опробани војсковођа из балканских ратова био је у овим тренуцима ван своје земље. Он се налази у нашим рукама. У целој монархији владала је због овога велика радост, — писао је доцније генерал Краус, па наставља: — Наједном се пронела вест да је, на велико чуђење свих, Путник ослобођен. Генерал фон Конрад рекао је: „Ја сам предложио цару да се ослободи. Много је боље да српском војском командује слабо образовани Путник., него неки млађи генерал који је образован у Француској“.

— Био сам запањен, — вели Краус, — таквим прецењивањем теориске спреме и потцењивањем душевних особина.

★

На бојном пољу, непосредно после Кумановске битке, дванаестог октобра 1912 године, Путник је унапређен у највећи чин српске војске; постао је њен војвода. Он је имао сва српска ратна и многа мирнодопска одликовања, као и све српске ратне споменице и многа страна ратна и мирнодопска одликовања. И то карактерише његове војне способности и успехе на бојишту и у организовању војске. Доцније је знатно допринео да се успешно пређе преко Албаније. Сам није могао прећи овај историски пут; био је изнемогао. У Призрену је направљена носиљка са удобном столицом. Изнемогли војвода сео је у столицу, а затим су четири снажна војника дигла носиљку на раме. Тако су пренели Путника преко врлетних албанских планина. Он није доживео да се врати у ослобођену земљу. Умро је у Ници, 17 маја 1917 године. Неколико дана пред смрт рекао је својој деци: „Ако умрем овде, аманет вам да ме пренесете у моју земљу, да лежим у њој“. Путникова жеља доцније је испуњена.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ПАНЧИЋ О ШУМАМА

Др Јосиф Панчић, ботаничар, зоолог и професор Велике школе (5/4 1814, Брибир, Лика — 25/2 1888, Београд) много је обогатио својим радом нашу науку. Он је био најугледнији научни радник свога времена у Србији и први претседник Српске академије наука. Дао је добар прилог из фауне, али је флора Србије била његово главно и животно дело. Овде ћемо изнети његово мишљење о важности шума.

Као стари путник по свим крајевима наше отаџбине, ја сам имао — више него многи људи — прилике да упознам наше шуме. Али, пре свега желим да вам прозборим о важности шума.

Прва је важност та што нам оне дају већину грађе за наше станове и за покућанство. Замислите да у нас нема шума, каква би нам била обиталишта? Чиме бисмо радили? Чиме бисмо се у студено доба године грејали, и уопште чиме бисмо своје данашње многе потребе подмиривали?

Друга нам је корист од шума у томе што чисте ваздух који дишемо и који нам је за живот исто тако потребан као хлеб и вода.

Трећа је корист од шума у томе што оне задржавају ветрове, од којих су кошава и мађарац за нашу земљу најопаснији, стога што често трају више недеља без престанка.

Четврта је важност шума та што нас оне чувају од поплаве. Круне од дрвећа, маховина и друге биљке, којима је у шуми земља обрасла, задржавају кишницу да нагло не отиче даље. Вода, пак, која на голу земљу падне, тече — ничим незадржана — великом брзином и руши све на што успут наиђе.

Пета нам је корист од шума у томе што оне умеравају жегу и цичу. Крајеви богати шумом обично су хладнији од голих области. Наша домовина бива све топлија што се више шума крчи. У лето нас шуме хладе, јер својим испаравањем смањују ваздушну топлоту. У зиму ублажују хладноћу, јер испуштају из себе извесну топлоту.

Све ове користи од шума и вама су можда познате.

Али од шума су Срби имали још нешто што се сад заборавило. Неће бити згорега да вас и на то опоменем.

Када је Србину догорело, те није могао више трпети насиље и пакост свог угњетача, кад му је погажена светиња дома, онда се он са својом сиротињом склонио у непроходне шуме. У тим шумама Срби су почели мислити на ослобођење своје. Шуме су сачувале Србе од великог непријатеља њихова. Из њих је Србину дошла слобода. Да и немамо оне друге користи, па би и сама ова била доста. — Она нас опомиње да чувамо шуме и да их предамо својим млађим, као што су и нама наши старији.

Камена с рамена

У старо време по селима, а још више код пастира на планинама, скакање је било готово свакодневна физичка забава младих људи. Оно се и данас понегде одржало. Уз скакање се обично бацало камена с рамена. Оно место где се стане ногом када се баца камен звало се баква, а место до кога се камен добаци звало се белега. Ко би све такмичаре победио био је победник, али је био дужан још једном белегу добацити или пребацити да би тиме заиста потврдио да је победник. Ово се обично чинило када двојица или више њих до белеге добаце, па да би се видело неће ли ко још даље бацити него остали и бити победник.

Осим камена момци су бацали и маљ. Ухватили би држалицу, замахнули њоме и одбацили испод руке једном руком, или су маљ бацали обема рукама.

★

ШТА СУ ТОКЕ?

Тока је турска реч. Уствари, то су метална пуцад, која су пришивана на фермене, џемадане и доламе. Служила су као накит и део оклопа.

Плагијат

Прегледајући тога дана приспелу пошту, уредник једног познатог нашег часописа нашао је у њој подужу песму. У пропратном писму непознати аутор опширно је описао са колико је труда успео да оствари то своје дело. Кад је прочитао и једно

и друго, уредник је узео перо и одмах написао следећи одговор: „Част ми је да вас обавестим да сам вашу песму примио. Сматрам да је изванредно успела и немам довољно речи да искажем колико ми се допада. Али, истини за љубав, морам признати да ми се песма много свидела још пре две године, кад сам је у целости, баш овакву какву ми је шаљете, ја лично написао...“

Другом приликом, уредник једног другог књижевног часописа примио је поштом приповетку, написану оловком. Тај „књижевни састав“ био је уствари препис од речи до речи приповетке једног познатог књижевника. И овај уредник је написао одговор пошиљаоцу, и то следећим речима: „Ма да ми се ваша прича необично допада, нећу, нажалост, моћи да је објавим, јер сам још раније обећао њеном писцу, који је мој добар пријатељ, да ћу његове приповетке објављивати само под правим именом“.

Али, уредницима новина и повремених публикација не полази увек за руком да открију плагијат. Савршен уредник био би онај који би знао све што је објављено у свим временима и на свим језицима, а такви не постоје. Па ипак, пре или после, плагијат се увек обелодани, јер постоји један немилосрдни и неумитни проналазач свих књижевних крађа — читалачка публика. Ако не више, бар неколицина читалаца открије трагове који воде до извора на коме се крадљивац напајао. Но, често се догађа да нечији састав личи на плагијат иако он то није. Наиме, постоје такозване „вечите“ мисли, оне које су готово увек „у ваздуху“, па се зато догађа да их више књижевника или уметника обради у својим делима.

Уколико је човечанство старије, уметницима је све теже да долазе до нових садржаја. Карло Гоци, драмски писац из 18 века, утврдио је да постоји свега 36 оригиналних драмских заплета. То практично значи да је већ тридесет седма драма која је у свету написана морала, бар делимично, да буде плагијат једног од претходних комада. Кад се зна да је до данас написано на десетине хиљада позоришних комада, јасно је да би се морало закључити како су све то плагијати. Па ипак, тако се не сме судити. Један наш теоретичар уметности рекао је да кад бисмо ставили преда се Бомаршеовог Фигара — а то се може рећи и за Стеријиног Кир Јању или за Држићевог Помета — и кад бисмо бацили поглед преко његове главе, видели бисмо да иза њега стоји дуг низ његове браће кроз све протекле векове, све до античке, грчке драме.

Велики немачки песник Шилер није се сложио са закључком Карла Гоција, сматрајући да ипак има више од 36 драмских могућности. Но, кад је хтео сам да се увери, утврдио је да их чак нема ни толико. О том проблему Гете је казао следеће: „Потпуно је немогућно да се данас пронађе нека животна ситуација која није већ забележена. Зато новину може да претставља само начин како је посматрамо и како је уметнички исказујемо“.

Данас је могућно да музички стваралац буде плагијатор а да ни он сам тога није свестан. Композитору је ухо увек пуно мелодија и, често, кад жели да једну од њих стави у ноте, није сасвим сигуран да ли ју је негде већ чуо или је мелодија заиста његова.

У уметничким круговима позната је шала коју је начинио мађарски писац Ференц Молнар. Једног дана Молнар је прошао крај прозора композитора Јакобија у тренутку кад је овај усклађивао на клавиру једну своју композицију. Молнар је имао добар слух, запамтио је мелодију и неколико дана касније, кад се срео с Јакобијем, стао је да је певуши. Изненађен, композитор је запитао:

— Где сте то научили?

— У Паризу, — одговорио је Молнар. — То је „шлагер сезоне“.

— Немогућно! — узвикнуо је Јакоби. — То је моја најновија композиција!

После тога Јакоби је био јако нерасположен, јер је посумњао да је, можда ипак, до исте мелодије дошао и други композитор. Тек доцније Молнар му је разјаснио цео случај.

Композитори се често служе народним напевима као потком за своја уметничка дела. Код Хендла, Мусоргског, Сметане, Мокрањца, Јосифа Маринковића, Готовца и толиких других музичара наилазимо на народне мелодије, којима су се они користили као грађом за своје оркестарске и хорске композиције, па их ипак не називамо плагијаторима.

Пред крај прошлог столећа догодио се овакав случај. Семјуел Елберли Грос, из Чикага, написао је један комад који је послао позоришту Порт Сен Мартен у Паризу. Рукопис је лежао у управниковом столу неколико недеља, а потом је враћен писцу, са објашњењем да није примљен. После извесног времена, у позоришту Порт Сен Мартен одржана је прва претстава Ростановог „Сирана де Бержерака“. Одмах после премијере Грос је подигао тужбу против Ростана, тврдећи да је овај извршио уметничку крађу користећи се његовим комадом. Суд у Илиноису прогласио је Ростана кривим и забранио извођење „Сирана“ у тој држави. Међутим, суд у Њујорку стао је на супротно становиште, а амерички позоришни критичар Џорџ Натан, који је познавао Гроса, рекао је поводом тог случаја следеће:

— Какав плагијат? Нема о томе ни говора! Па чак да је Ростан нешто и узео, зар му се то може замерити кад је умео да направи онако дивно дело.

Данас је сасвим тачно утврђено шта је плагијат и ретко се догађа да се стручњаци разилазе у мишљењу. Кад се уметничка крађа догоди, она погађа извршиоца много теже него да су у питању обични преступи, јер пољуљани углед и част уметника узбуди, поред широког круга у коме се он креће, и читаво јавно мњење.

Болести живе и умиру

Познати француски лекар др Беноа проучавао је последњих година неколико опасних болести које су харале у прошлости. Он је установио да и болести живе и умиру, исто као и организми. Неке болести познате у прошлости данас више не постоје, других ће ускоро сасвим нестати, али су се зато јавиле „нове“, које су тек сад у пуном процвату и прете да постану „бич човечанства“.

Једна од најстрашнијих болести прошлости, куга, нестала је с лица земље. Њу су хроничари са ужасом помињали и наводили је као узрок нестанка читавих вароши и изумирања целих покрајина. Лепра таври последње дане, узмичући и из оно мало својих скровишта пред новооткривеним лековима. Вакцина против великих богиња прогнала је ову некад опасну болест, а тифус и колера разуздају се још само за време ратова и велике беде. Тифусна грозница је постала ретка, а дифтерија се задржала углавном у оним земљама у којима вакцинисање није обавезно. Тетанус је, захваљујући вакцини, такође коначно побеђен. Сифилис је постао тако редак да у неким земљама студенти медицине морају недељама да трагају по болницама и клиникама за типичним случајевима ове опаке болести. Многе до јуче необјашњиве болести проузроковане недовољним или сувишним лучењем тироидне или надбубрежне жлезде данас се лече и ублажују употребом хормона.

Доктор Беноа сматра да је већина болести које су данас у наглом порасту непосредно или посредно проузрокована преоптерећеношћу нашег нервног система и општим премором, који постепено нагризају организам и доводе до обољења. То су: висок крвни притисак и болести срца и крвних судова. У породицу ових „модерних“ болести, које узимају све више маха, долазе и: чир у стомаку, астма, разне врсте реуматизма, екцеми и алергије. Све су оне у тесној вези се начином исхране и живота савременог човека. На челу болести данашњице, са својим поразним порастом, налази се рак, док је смртност од туберкулозе знатно смањена.

ЕЛЕКТРОНСКИ АПАРАТ ЗА ИСПИТИВАЊЕ СВЕЖИНЕ ЈАЈА

Да би се кварење јаја могло утврдити још у самом почетку, начињен је нов електронски апарат. Апарат испушта ултравиолетне зраке, под којима покварена јаја дају зелену боју и одмах се издвајају настрану. Досадашњи апарати нису били у стању да утврде кварење јаја у самом почетку, па се често догађало да се она јаја која они „прогласе“ за здрава убрзо покваре.

Глумци на сцени

Чувени француски глумац-трагичар Франсоа Жозеф Талма (1763—1826) једнога дана отпутовао је у Ним, у посету своме пријатељу адвокату Адолфу Кремијеу (1796—1880), желећи да чује једну његову одбрану. Кад је завршио своје излагање, Кремије се купао у зноју.

— Да ли је ваше узбуђење било заиста такво какво се мени учинило у суду? — упитао је доцније Талма свога пријатеља.

— Па ви то најбоље знате, јер се често налазите у таквом стању, — одговорио је Кремије.

— Никада, — рекао је Талма.

— Па нећете ми ваљда порећи и доказивати да сте потпуно неосетљиви у оном жару игре, која тако страсно заноси публику.

— Потпуно неосетљив, а сутра ћу вам то и доказати.

Сутрадан, у позоришту се давала Расинова „Андромаха“. Кремије је седео у ложи одмах до позорнице. Талма је играо Ореста. Кад је као жртва Еринија дошао у највеће узбуђење, сви гледаоци су премрли, дах им је стао, јер је Талма заиста заносно играо. Али, за све то време он би често уграбио прилику и добацивао своме пријатељу у ложи разне шале и тиме му доказивао да нимало није узбуђен, а још мање онако како се чинило гледаоцима. После претставе рекао је Кремијеу:

— Ето видите да сам имао право. Глумац треба такав да буде. Шта би било од нас кад бисмо проживљавали све оно што играмо. Кад бих ја као Орест заиста осећао како ми змије палацају око главе, или кад бих био љубоморан као Отело, како је описано у комадима, онда бисмо брзо и ја и моји другови завршили каријеру.

Кремије је био у пријатељству и са чувеном глумицом Елизом Рашел (1820—1858). Једном је он претстави неком свом пријатељу народном посланику, који јој рече:

— Синоћ сте дивни били; просто генијални. А и драма је чудесна. Ах, онај узвик: „Нека умре, нека умре...“

Кад је посланик отишао, Рашел је рекла Кремијеу:

— Што ме је овај окупио са оним узвиком: „Нека умре“? Шта је хтео тиме да каже?

— Па то је узвик старог Хорација кад му јављају да му је син жив, — одговорио је Кремије.

— А у ком чину? — упитала је Рашел.

— Па зар ви нисте читали комад у коме сте синоћ онако сјајно играли?

— Читала сам само своју улогу, — одговорила је смејући се Рашел.

Ишчезло језеро

За нешто што је подложно честим променама обично се каже: „Мења се као камелеон“. У прошлом веку иста мисао могла се изразити пословицом: „Мења се као Холандија“. Јер, нема земље која је толико мењала свој изглед као Холандија. Море је у њу безброј пута продирало, стварајући језера и острва, па се онда повлачило и острва везивало с копном, а приморске градове остављало дубоко у унутрашњости земље. Но, те промене ни-

су биле само резултат ћуди немирног мора, већ и неуморног рада људи. Све је то учинило да се географија ове земље морала поново учити готово у свакој новој деценији. Странцу који је путовао Холандијом у другој половини прошлог века ни од какве користи није била земљописна карта штампана пре 1850 године. Он је узалуд тражио на њој Харлемско Језеро, где су се у своје време водиле велике битке, у којима је учествовало и по 70 бродова.

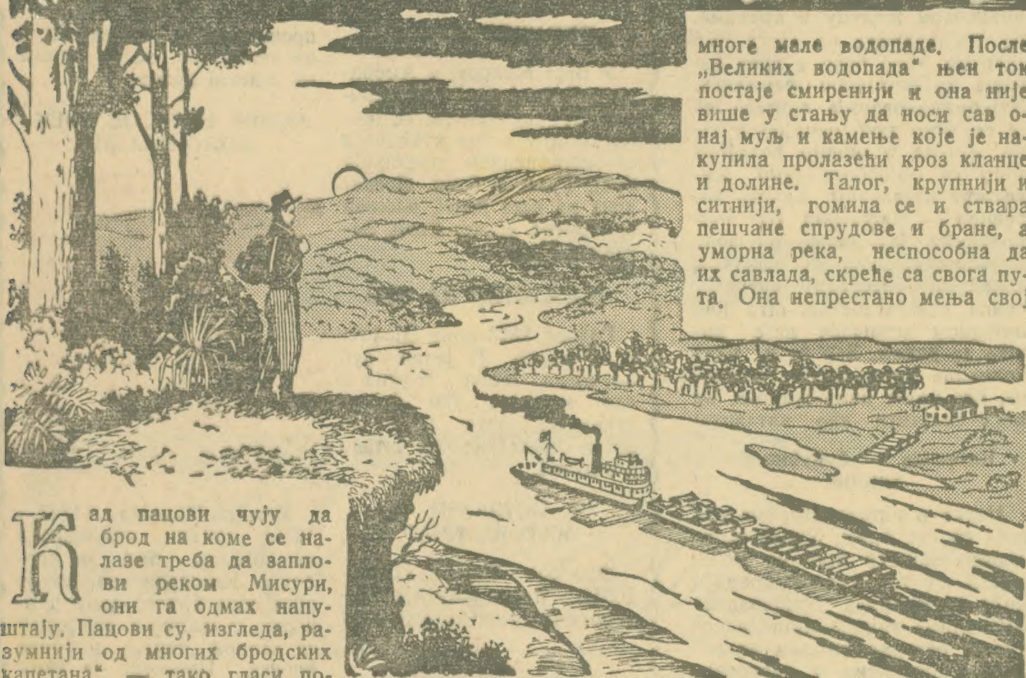
На Харлемском Језеру често су беснеле буре сличне онима на мору. Вода се изливала преко насипа, плавила простране области, уништавала труд хиљада људи и угрожавала њихове животе. Године 1640 инжењер Легватер написао је књигу у којој је до детаља прорачунао радове потребне за исушивање језера. Али, његов предлог није био прихваћен, јер је захтевао велике издатке. Сем тога, Холандија је у то време била заузета ратом са Шпанијом, па се овакви радови нису могли ни предузимати. Почетком прошлог века појавиле су се нове студије о исушивању језера, али се још оклевало. Био је потребан неки јачи потстицај па да се људи одлуче на тако грандиозан подухват. Он је и дошао.

Новембра 1836 године страшан ветар подигао је воду Харлемског Језера, срушио насипе и широм отворио врата у простране холандске равнице. Вода се разлила све до амстердамских капија. У децембру наишао је нов талас поплава, који је захватио и лајденску област. То је био последњи изазов мора. На ванредној седници народне скупштине, одобрени су кредити за исушење језера. Радови су почели 1840 године. Требало је избацити 724 милиона кубних метара воде која се налазила у језеру, не рачунајући ону коју ће у току године нанети кише и притоке. Инжењери су израчунали да треба месечно пропуштати 36 милиона кубних метара воде у широки канал који ће је одводити у море. За ово су биле потребне три огромне парне машине.

Машине су пуштене у рад 1849 године. Од тада ниво језера спушта се по један сантиметар дневно. После 39 месеци, машине су исцрпле 924,266.112 кубних метара воде. Харлемско Језеро је ишчезло. Радови су стајали 7 милиона и 240.368 форинти, али су зато холандски земљорадници добили 18.500 хектара новог, плодног земљишта.

ДИВЉА МИСУРИ

Кад пацови чују да брод на коме се налазе треба да заплови реком Мисури, они га одмах напуштају. Пацови су, изгледа, разумнији од многих бродских капетана", — тако гласи пословица морнара са теретних пароброда који саобраћају овом дивљом реком. Мисури је заиста најдивљија и најћудљивија река на свету и пловити њоме значи бити у сталној опасности. Јер, ова река увек има понеко непријатно изненађење за бродаре. Она може једног дана да буде брза и дубока, а већ сутрадан толико плитка да се њоме не може пловити. Пешчани спрудови и бране „рађају" се у њој преконоћ, да их већ после неколико часова нестане. На извештаје о водостању на овој реци уопште се не вреди ослонити, јер Мисури „не признаје водене законе". „Једног дана, — причао је пилот парног тегљача „Франклин Рузвелт" — дубиномери су показивали низводно од Омахе дубину од четири метра. Сутрадан река је на том истом месту била толико плитка да су рибе морале да дубе на глави да би им шкрге биле у води".

Мисури, највећа притока Мисисипија, настаје у области Стеновитих Планина, у близини градића Галатина. Уствари, она постаје од три речице: Џеферсон, Медисон и Галатин, а улива се у Мисисипи двадесет миља узводно од града Сен Луиса. У планинским пределима кроз које тече у свом горњем току, Мисури пролази кроз дубоке кањоне и гради многе мале водопаде. После „Великих водопада" њен ток постаје смиренији и она није више у стању да носи сав онај муљ и камење које је накупила пролазећи кроз кланце и долине. Талог, крупнији и ситнији, гомила се и ствара пешчане спрудове и бране, а уморна река, неспособна да их савлада, скреће са свога пута. Она непрестано мења свој ток и земљорадници из њене долине, орући своје њиве пет, шест па и више километара далеко од садашњег речног корита, често наиђу на ленгере или велике гвоздене прстенове који су некад служили за везивање бродова. Фармери чија имања леже у непосредној близини реке никад не могу са сигурношћу рећи колико имају земље. Јер, ћудљива река може преконоћ променити свој ток и отргнути знатан део њиховог имања, да би га „поклонила" суседима са друге обале. Недавно је код града Сент Џозефа река толико скренула да је потпуно отсекла приступ до градског аеродрома. Грађани су сад приморани да једним делом пролазе кроз државу Канзас да би стигли до њега. Нешто узводно од града подигнут је пре неколико година мост који данас стоји — на суву. Неће бити никакво чудо ако једног дана Мисури опет потече испод њега.

Реку Мисури, заправо само њено ушће, открили су 1676 године Маркет и Жолије, плове́ћи низ Мисисипи. Почетком 18 века француски трапери и трговци крзнима почели су да плове уз Мисури, али прва пловидба од њеног ушћа до изворишта извршена је тек првих година прошлог столећа. Први пароброд запловио је реком Мисури упролеће 1819, али је тек десет година касније на њој почео паробродски саобраћај. Но, Мисуром су и даље пловили углавном примитивни канои, сплавови начињени од врбовог прућа и коже бизона, сплавови и товарни бродићи које су вукли људи. Јер, плићака и брзака који се после какве јаче кише изненадно појаве, као да их је створила палица мађионичара, лакше су савладавали мали чамци и сплавови, но гломазни пароброди којима се тешко маневрише.

Као што наше бродове кроз Ђердап проводе нарочити пилоти, тако за сваки опаснији део на Мисури постоје бродски пилоти. „Мисури је дивна река, — кажу они — али има један недостатак. Заправо, на њој има само једно место опасно за пловидбу. Оно почиње код њеног извора, а завршава се код ушћа". А то значи да је то „опасно место" дуго — 3.765 миља.

Бродови који плове Мисуром не управљају се по „реду вожње". Јер, трајање пловидбе не зависи од јачине бродских машина, већ од реке и њених ћуди. Брод крене ослањајући се на ниво воде из претходних дана, да би се после неколико часова нашао насукан на какав пешчани спруд, који се изненада појавио насред пута.

„Шта мислите, капетане, колико ће нам времена требати до Омахе и натраг до Сент Луиса?" — запитао је једном неки морнар-новајлија капетана тегљача „Франклин Рузвелт". Капетан, који је тога дана два пута морао да „скида" тегљач са пешчаних спрудова, мирно је одговорио: „Две седмице ако будемо имали више воде. А ако се ниво не дигне, напролеће ћемо садити кукуруз око брода и шлепова". Једном је, и то не у шали, пилот тегљача „Том Сојер" стао да виче као луд кад је са шлепа који је он вукао за собом нека жена хтела да из реке захвати кофу воде. Збуњена и уплашена, жена је захваћену воду вратила у реку. Пилот јој је доцније објаснио да је водостај тако низак да свака кап у реци мање значи повећавање опасности. „Том Сојер" је тога пута срећно обавио своју пловидбу, и то у рекордно кратком времену. Наиме, кад се враћао низводно Мисури је била надошла и носила га је тако вратоломном брзином да је чувар једног моста на расклапање у последњем тренутку успео да подигне мост, мада је капетан још издалека сиреном објавио приближавање брода. Заједно с бродом летела су низ реку почупана стабла кедрова, врба и ораха, која су деценијама несметано расла на њеним обалама.

Таква је дивља река Мисури. Причајући о њој, морнари на крају обично кажу: „Сувише је водена да би се могла орати и засејавати, а сувише је густа да би се по њој могло пловити".

ТУРГЕЊЕВ у провинцији

Великом руском романсијеру Ивану Тургењеву једном је био потребан дужи мир да би довршио неки свој роман. Због тога је дошао у једно забачено место Русије. Увече би сео и радио до дубоко у ноћ, а по дану би шетао по вароши или гледао кроз прозор и размишљао. Био је добро одевен, а имао је и доста новца. Радознали паланчани трудили су се да дознају ко је он, али се нико није усудио да га упита. Завирили су и у књигу странаца, али је тамо стајало записано: Иван из Русије. Сви су знали да је то камуфлажа. Прошло је неколико дана, али ништа нису успели да дознају. То је досадило и самом Тургењеву. Чим је сео за сто, неколицина је одмах пришла и почела издалека разговор и распитивање:

— Рђаво време данас, — рече један.

Тургењев потврди главом и настави да једе.

— Допада ли вам се наша варош? — упита други.

Он одмахну главом и тиме даде знак да му се не свиђа.

— А чиме се овде занимате? — упита трећи.

Он слеже раменима, што је значило да им не жели одговорити.

— Да нисте дошли да се овде проведете?

— Не!

После тога настала је пауза, па се разговор наставио.

— А колико мислите овде остати?

Тургењев извади сат, погледа у њ и рече:

— Још три дана, 9 часова и 17 минута.

— Ама баш тачно толико?

Тургењев поглади своју седу косу, па им се обрати:

— Чули сте за нихилисте?

При помену те речи присутни се узврпољише. Видело се да их је ухватио страх, али један одважнији ипак проговори:

— Јесмо, чули смо.

— Е, сад знајте, и ја сам нихилиста. Ухватили су ме у завери и грозно осудили. Рекли су ми: или ћеш ићи у вечито прогонство у сибирске руднике, или осам дана у прогонство овде, у ваше место.

Нико од присутних ни да трепне оком. Сви су били узбуђени, јер су знали шта је

у то време значио нихилиста. То њихово узбуђење прекиде Тургењев:

— Сад видим да сам будала што сам ово последње изабрао; боље би било да сам отишао у сибирске руднике.

После тога наставио је да једе телеће печење и више му нико није прилазио. Сви су га избегавали, па је на миру могао да ради.

ЛЕТАЧИ без ТАКМАЦА

Иако се већ увелико говори о летовима на Месец, Марс и друге планете, далеко смо чак и од онога дана када ће човек летети боље од — инсеката. То су доказали најновији опити у биолошким лабораторијама. Један биолог натерао је воћну мушицу да лети 90 минута, што претставља 480-и део целог њеног живота. Кад би човек имао одговарајућу снагу, могао би да остане у ваздуху 51 дан. Међутим, ниједан а-

вион, ма како генијално био конструисан, не може да лети непрекидно 51 дан без узимања горива. Опит је, поред тога, показао да је за време овог лета мушица изгубила, 3,5 отсто своје тежине. Кад су је нахранили гликозом, она је одмах била у стању да поново полети.

Тајна ове моћи лежи у тежини: инсекти су необично лаки. Кад би један инсект, например лептир, по тежини одговарао модерном авиону (наравно, сразмерно величини), он би једва могао да лети. Птеродактил, џиновска преисториска птица-гмизавац, могла је да лети само захваљујући томе што је имала шупље кости, које су јој знатно смањивале тежину.

У последње време конструктори авиона пажљиво проучавају грађу тела инсеката и начин њиховог летења, да би у том правцу усавршили своје моделе. Један од њих сматра да треба градити авионе угледајући се на велике вилинске коњице. Вилински коњиц има два пара крила: једним маше, а помоћу другог лебди у ваздуху. Сличан модел, уз употребу три хеликоптерска ротора, начинили су немачки инжењера. Неки предлажу да се на крајевима крила наместе млазни мотори. И то је већ учињено, с добрим резултатима. То би била нека врста млазног хеликоптера.

У чему је предност авиона „вилинских коњица"? Најпре у томе што се знатно смањује потрошња горива. Овакав авион могао би да пређе десет пута веће растојање од обичног. Он је и много бржи, па је чак у стању да пробије „звучни зид". Сем тога, он може да лебди над једним местом и да узлети са веома мале површине.

Човек покушава да се врати природи у погледу летења, али ипак, бар засад, инсекти су још далеко пред њим.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Окимоно — пословице у слоновачи

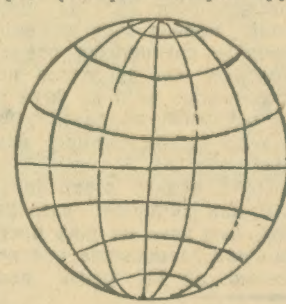
Окимоно је уметност резбарења у слоновачи, која има дубоке корене у културној традицији Јапана. У прво време служила је само за израду предмета који су се употребљавали у црквеним обредима. Касније је добила световни карактер и почела да се развија, нарочито од шеснаестог века, да у деветнаестом достигне свој врхунац.

Окимоно-предмети служе само као украс, за разлику од нецуко-резбарије, која израђује предмете за свакодневну употребу, као што су дугмета, луле ,итд. Окимоно-предмети су мале фигуре или групе фигура, величине од пет до петнаест сантиметара, које претстављају божанства, животиње, биљке и сцене из свакодневног живота. Али, свака таква фигура или сцена има и дубљи смисао и крије у себи какву изреку или пословицу. Тако, например, фигура старог рибара, с корпом и мрежом за рибу, који лови сагнут поред обале, претставља пословицу: „Моја корпа и мрежа су твоје, мала рибо, али ако их узмеш бићеш ти моја, мала рибо". Друга, која претставља певача како сам себе прати на неком инструменту, док поред њега играју демони, треба да претставља изреку: „Не чини ни моја песма, нити мој инструменат, да и сами ђаволи почну да играју. То чини глас мога срца".

Фигуре су иначе веома верне природи, одликују се необичном лепотом и дочаравају атмосферу Јапана.

ПОЛАРНИ КРУГОВИ

Поларним круговима називају се кругови земљине географске ширине од 66½° северне (северни поларни круг)

и јужне (јужни поларни круг) ширине, који одвајају такозване поларне од умерених зона.

КАКВО ЈЕ ТО ЂАВОЛСКО ДОКАЗИВАЊЕ?

Ђаволско доказивање (Probatio diabolica) је тешко доказивање власништва ствари. Власник мора доказати да је ствар стекао на изворни начин. Ако је ствар стекао од другог лица, мора доказати од кога је његов претходник ствар стекао или да је он са својим претходницима држао ствар за време потребно за одржај. Како је то веома тешко доказивање, оно се због тога и назива ђаволским.

КО СУ БИЛЕ КАПУЋЕХАЈЕ?

Капућехаје су биле заступници, претставници неког мањег страног владаоца на турском двору. Ово је била званична титула и за српског претставника у Цариграду док је Србија још била вазална кнежевина.

ШТА ЗНАЧИ ЈОШ РЕЧ МАЈ?

Мај је била некад омиљена игра у Француској у којој су дрвене лопте качене палицом и теране по нарочитој стази у правцу циља. У француским варошима и данас се овим именом називају јавна шеталишта, која су раније служила као стазе за ову игру.

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ САМОЈЕДСКО ПОЛУОСТРВО?

Самоједско Полуострво налази се у Северном Леденом Мору, између Опског и Карског Залива. Велико је око 132.000 квадратних километара. Самоједи су народ из уралске групе, који живи у тундрама северне Русије и северног Сибира. Пре рата их је било око 15.000. То су полуномади; гаје северне јелене и баве се ловом и риболовом.

Тајанствена КАТАЛИЗА

До данашњег дана се очувао опис како је средњовековни алхемичар Парацелзус „правио“ злато. Он је на јакој ватри загревао живу заједно са угљем, — тврди један његов сарадник. У погодном тренутку Парацелзус би у ту смешу убацио „камен мудрости“ и после неког времена жива би се претворила у злато. Тада је алхемичар вадио из суда свој камен, који је остајао непромењен.

Данашња хемија зна да се злато не може добити никаквим хемиским поступком, па ни помоћу Парацелзусовог „камена мудрости“. Али, остала је идеја о материји која пот помаже неки хемиски процес а сама се притом не мења, која се савременим језиком зове — катализа.

Абу Муса Џабир справља етар

Арапски алхемичар Абу Муса Џабир, који је у Европи био познат под именом Гебер, први се послужио катализом и не знајући за то. Он је загревао алкохол са сумпорном киселином и добио етар, данас свима познато средство за наркозу. Наравно, веровао је да је направио једињење алкохола и сумпорне киселине, па је етар добио латинско име „етер сулфурикус“, што значи сумпорни етар. Ми сада знамо да у етру нема ни трага сумпора. У оној Џабировој мешавини сумпорна киселина остала је недирнута; она је вршила само улогу посредника — катализатора. Али, успомена на средњовековне алхемичаре очувала се и до данас у имену етра, који и даље носи латински назив — етер сулфурикус.

Деберајнерова лампа

Почетком прошлог века праву сензацију изазвао је хемичар Деберајнер. Он је конструисао једну направу, сличну данашњим упаљачима, која је притиском на једну малу полугу избацивала пламен. Из једног стакленог суда, кроз танку цевчицу, истицао је гас водоник и одмах се палио, сам од себе — како је изгледало. Тајна је била у овоме: испред излазног отвора цеви Деберајнер је био причврстио мало сунђерасте платине, која је деловала као катализатор. Чим се водоник пусти у ваздух, катализатор, иако је хладан, упали га и он гори све док истиче из суда. Платина се притом није мењала; она је могла безброј пута да упали водоник.

Амонијак, маргарин и поливинил-хлорид

После овог открића, све се више истражују материје које на прост и јевтин начин могу да помогну човеку да оствари разне хемиске промене. И збиља, пронађено је на хиљаде разних супстанца које убрзавају или чак омогућују најразличитије хемиске реакције, а саме се у њима не мењају.

Данас се амонијак — веома важан састојак вештачких ђубрива — прави од водоника и азота, баш захваљујући катализаторима. Без њих се водоник и азот никако неће спојити; али ако се под притиском преведу, например, преко гвозденог праха, спојиће се уз обилно ослобађање топлоте.

Модерна хемиска индустрија тешко се може замислити без катализатора. Од биљних уља прави се маргарин уз помоћ никла у праху, од водоника и угљен-моноксида справља се алкохол и разне друге материје, од тешких петролејских уља — бензин, итд. Најјевтинији процес за производњу сумпорне киселине заснива се на катализи. Чак и производња пластичних маса захтева катализаторе. Прост винилхлорид је гас, али он под утицајем мале количине нарочитих једињења прелази у чврст, свима познат облик поливинил-хлорида.

У најновије време производе се нарочите плинске и петролејске пећи у којима гориво стопроцентно сагори, без чађи и штетних састојака, благодарећи катализаторима који се налазе у унутрашњости пећи.

Катализатори се лако „трују“ и „замарају“

Одмах по открићу катализе, хемичари су са чуђењем запазили да катализатори често постају потпуно неактивни ако је у полазним материјама било и најмањих количина каквих примеса. Деберајнерова лампа престајала је да избацује пламен ако је у водонику било и најмање арсена, цијановодоника или угљен-моноксида. Због тога је индустрија морала или да најпажљивије пречишћава све ове сировине, или да тражи неке катализаторе који ће бити мање осетљиви на те „отрове“ — како се ове примесе називају.

Друга чудна ствар је „умор“ или „старење“ катализатора. Ако неки од њих прегрејемо или га превише употребљавамо, он ће после неког времена почети да слаби, или ће чак сасвим престати да ради. У том случају мора се приступити „подмлађивању“ или регенерацији његове површине.

Биокатализа — услов за живот

Научнике је просто запањила сличност између каталитичких „отрова“ и отрова који делују на живе организме. Зар гасови који паралиризују дејство Деберајнерове лампе нису и веома јаки отрови за људе и животиње! Да ли и животне функције не почивају можда на катализи? Наука је на ово питање одговорила потврдно. Већ сам процес варења хране не би се могао објаснити без учешћа једне сложене катализе. Хемичари само уз велике напоре, употребљавајући високе температуре и притиске, могу да раставе храну на просте састојке, што у човековом желуцу и цревима, на температури од свега 36,5 степени, тако брзо и лако изврше катализатори-ферменти. Најкомпликованије синтезе које се, исто тако нечујно и лако, изводе у живим ћелијама могу се објаснити само животном катализом. Биљно зеленило — хлорофил, од најпростијих једињења, од воде и угљендиоксида из ваздуха, користећи светлосну енергију сунца, ствара шећер, што још ниједном хемичару није пошло за руком. Зар се и мале количине витамина и хормона, без којих нема живота, не могу схватити као катализа!

Катализа — будућност хемије

Наука о катализаторима развија се све брже. Увиђа се огромна корист која се може имати од тог чудног процеса који је природа усавршавала милионима година. Кад се потроше резерве угља и петролеја, којих нема у неограниченим количинама, људи ће катализаторима раствореним у води упијати сунчеву енергију, вода ће се разлагати у водоник и кисеоник, а њиховим сагоревањем добиће се огромна енергија. Од воде и угљендиоксида — а половина свих кречњачких стена је чист угљен-диоксид — по угледу на биљке производиће се шећер и друге хранљиве материје. Од воде, ваздуха и камена справљаће се највећи део човекових потреба, — тако бар кажу хемичари који проричу катализи велику будућност.

ВЕРОВАЛИ или не...

„ОБОЈЕНИ“ СУСЕДИ

У Вест Монроу, у Америци, у једној улици на периферији града налазе се једна до друге три куће чији се сопственици презивају Греј, Грин и Блек. Преведена на наш језик, њихова презимена значе: Сиви, Зелени и Црни.

БОГАТСТВО ЗА ЗУБ

Године 1813 лорд Шефтсбери купио је један зуб научника Исака Њутна и дао за њега 730 фунти стерлинга, што је у оно време претстављало читаво богатство.

ИСТРАЈНИ МАТЕМАТИЧАР

Франсоа Вијет (1540—1603), најистакнутији математичар свог времена, у

току од тридесет година радио је сваке седмице по три дана и три ноћи непрекидно, не спавајући и не узимајући за то време ни залогај хране.

ЧОВЕК КОМЕ ЈЕ УВЕК БИЛО ХЛАДНО

Ђовани Паизиело (1741—1816), чувени италијански композитор, био је необично зимогрожљив, те је због тога читаве дане проводио у постељи покривен са четири тешка и топла ћебета. Паизиело је свих својих сто опера написао у постељи.

НАДГРОБНИ СПОМЕНИК ЈЕДНОГ СКИТНИЦЕ

На гробљу у Велсбороу, у Пенсилванији, на надгробном споменику Данијела Кола, који је већи део живота провео у лутању по свету, урезан је следећи епитаф: „Питам се где ли је опет одлутао?“. Споменик је подигла Колова жена.

Прве крофне

Крајем 17 века живела је у Бечу нека Амалија Крапф, која је била позната по томе што је умела да меси изврсне колаче. Своје производе: мале, округле колаче од киселог теста печене у штедњаку, румене и рскаве, продавала је код Сајлер-капије на Грабену. Једног дана, кад је већ набубреле колачиће хтела да стави да се пеку, са запрепашћењем је утврдила да је пећница неупотребљива, јер је лим био прогорео. Отрчала је код суседке да код ње испече своје колаче, али јој је она затворила врата испред носа.

Сирота колачарка није знала шта ће — кроз један сат требало је да буде на своме месту, где ће наићи прве муштерије. Како да спасе толико тесто и да не изгуби зараду тога дана? Нашла је срећан излаз: загрејала је у тигању доста масти и спустила у њу колачиће. Зачудо, испекли су се брже и боље него у пећници, па су чак унаоколо имали леп бео оквир. Нове колаче први је окусио један њен стални муштерија. Допали су му се, па је тражио да му у хартију завије неколико комада за жену и децу. Допали су се и другима, па је колачарка решила да их на исти начин справља и убудуће.

Убрзо су ови колачи постали чувени и Бечлијама није било далеко да дођу код Сајлер-капије да их купе. Добили су име „крапфен“, по презимену колачарке, и већ давно су познати и ван Аустрије, па и код нас. Крофне су традиционални колачи при дочеку Нове године.

*

ГДЕ СЕ НАЛАЗИ ПЕЋИНА САМОГРАД?

Самоград се назива пећина у хрватском кршу код Перушића. То је једна од најлепших пећина у нашој земљи. Дуга је око 1500 метара, а има пет дворана с величанственим „самоградима“ — сталактитима и сталагмитима и другим творевинама од сиге.

О ЗМИЈСКОМ УЈЕДУ

Недавно је др Лауренс Клаубер, познати амерички зоолог из Сан Дијега, саопштио резултате својих последњих истраживања о дејству змијских отрова. Он је рекао да су страх змије и уједеног човека главни извори опасности и разлог смртних случајева приликом уједа отровница. Орган за уједање код змије отровнице има сасвим посебан механизам, без икакве везе са жлездом која лучи отров. Мишић који контролише излазни отвор из жлезде, као и само избацивање отрова, у непосредној је вези са нервним системом змије. Када змија није уплашена, онда мишић остаје скупљен и количина отрова који се излучује приликом уједа незнатна је и безопасна. Ако се змија јако уплаши, онда мишић широм отвара излазни отвор и жлезда излучује сав свој отров.

Страх жртве игра такође велику улогу приликом уједа. Ако је она заплашена, организам боље упија отров и разноси га путем крви. Године, физичка снага и здравље особе играју велику улогу у стварању отпорне снаге при апсорпцији отрова. Место уједа је такође важно. Брзина упијања отрова је много мања ако се ујед налази на месту на коме има доста задебљалих ткива и масних наслага, а већа је ако је он у близини важних органа и крвних судова. Чешћи уједи змија стварају имуност. Младе и престареле змије нису опасне, јер луче мале количине отрова смањене токсичности.

* * *

ПРОНАЛАЗАК МАШИНЕ ЗА УСИСАВАЊЕ ПРАШИНЕ

Једног дана 1900, Хјуберт Сесил Бут, који је имао тада 29 година, присуствовао је у Лондону приказивању једног америчког изума за чишћење ћилима. Ова машина радила је помоћу млаза ваздуха високог притиска који је требало да истера прашину из ћилима у једну кутију. Посматрајући рад овог апарата, Бут је размишљао о томе зашто се прашина не би могла усисати из ћилима у сам апарат, а не да се растерује. Наједном је он клекнуо на ћилим, ставио марамицу преко уста и почео да удише прашину. Кад се дигао, на марамици је остао црн круг од усисане прашине. Годину дана доцније он је конструисао први апарат за усисавање прашине и патентирао га. То је био електрични вакуумски апарат и он га је поставио на кола са коњском запрегом. Из кола са безваздушним простором водио је један 24 метра дугачак шмрк. Апарат се на пробама одлично показао, али га је Бут и даље усавршавао. Из тога се доцније развило велико предузеће за производњу ових апарата.

* * *

ЛЕГЕНДА О СТАРИМ КАСТАМА У ИНДИЈИ

У старо време у Индији су постојале четири касте: брамани (свештеници), кшатрије (војници), ваишије (земљорадници, занатлије и трговци) и шундре (доњи друштвени слојеви, састављени од угњетених и бесправних сиромаха који су имали готово положај робова). Људи који су припадали првим трима кастама називани су „двапут рођени“. По једној легенди, брамани су створени од уста првог човека, који се звао Пурушија, и зато су они проучавали свете књиге; кшатрије су створене од његових руку, па је њима припадала снага и јунаштво; ваишије од бедара, зато су се бавили земљорадњом, занатима и трговином, а шундре од његових ногу и зато су дужни да служе осталима.

* * *

ЛЕЈСАНСКА ШЉУКА

Лејсан је мало острво, огранак хавајског острвског венца. На њему су некад постојале сандалове шуме и лепезасте палме, у којима је живело пет врста птица. Једна од њих била је и птица млакара, једна врста шљуке. Она је била висока 15 сантиметара, крила су јој била мала, а стопала релативно велика. Глас јој је личио на звоњење звонаца. Године 1887 неколико ових шљука пренесено је на острво Мидвеј, које се налази 300 миља на запад, и ту је основана колонија ових птица. Доцније су на Лејсан донесени кунићи, који су брзо уништили вегетацију, а тиме и себе, јер им је нестало хране. На острво Мидвеј доспели су, на бродовима, и пацови, који су поклали шљуке и појели њихова јаја. Последња шљука на овом острву уништена је 1924 године. Године 1944 нестала је последња лејсанска шљука, не само на Мидвеју, него и у свету.

* * *

КО ЈЕ БИЛА АРИЈА?

Арија је била храбра жена Римљанина Петуса. Он је 42 године наше ере узео учешћа у завери против цара Клаудија, па га је овај осудио да сам себе убије. Кад је то чула његова жена, која га је јако волела, брзо је узела нож и зарила га себи у груди, па умирући пружила га мужу и рекла: „Петусе, не боли!“ Под појмом Арија подразумева се честита, храбра и верна жена.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗАШТИТА ОД ЗРАЧЕЊА

Два шведска лекара пронашла су заштиту од радиоактивног зрачења, која ће можда моћи да послужи и као заштита од зрачења атомске бомбе. То је батил-алкохол, који се добија из сржи костију, али се може произвести и синтетичким путем. Познато је да приликом зрачења радијумом или сличним радиоактивним материјама човек губи бела крвна зрнца. Међутим, после употребе овог лека број леукоцита се повећава и долази на нормално стање.

Када су белим мишевима, два часа после зрачења, дате инјекције овог алкохола, они су се брзо опоравили. Опити су вршени и на људима, само што су они узимали лек на уста. Од 36 болесника, код 25 стање се одмах поправило, док код деветорице није било побољшања, али се болест није даље развијала. Само код двојице лек није помогао. Занимљив је случај једне болничарке која је годинама радила са зрачењем и која у крви није имала више од 2.000 леукоцита. Четири дана после лечења батил-алкохолом, број крвних зрнаца попео се на 3.600 У току пет месеци тај број се није смањио, а за то време била је још само четири дана лечена. После треће куре од четири дана, број белих крвних зрнаца попео се на 4.200. Лекари се надају да ће овај лек даље усавршити и да ће моћи да послужи као заштита против разних зрачења.

ЧУДО ОД УДОБНОСТИ

Енглез Џон Флечер користи се готово сваком техничком новином која пружа удобност у домаћем животу. У његовој кући врата се отварају сама од себе чим им се неко приближи. Електричне лампе немају ни гајтана ни утикача; оне се пале и гасе на један једини покрет руке. Отворени прозори аутоматски се затварају кад температура падне испод одређеног степена, кад стане да дува јачи ветар или кад кишне капи почну да падају по крову. За 25 телефонских бројева, којима се укућани најчешће служе, они не морају шест до седам пута да окрећу котур на бројчанику; довољно је да притисну једно од 25 дугмади па да добију везу.

НЕОБИЧНА РИБА

Једна риба која живи у афричким рекама необично је заинтересовала научнике. Док та иста, или бар веома слична, врста која живи у Америци једе разноврсну храну: хлеб, црвиће и разне инсекте, дотле се афричка риба храни искључиво крљуштима других риба. Она долази до хране на тај начин што напада друге рибе и скида им крљушт. Неколико примерака ове рибе већ се испитује у лабораторији, да би се дознала тајна њеног порекла и разлози овако чудновате исхране.

ЋУДИ КОМАРАЦА

Два аустралиска лекара дошла су до занимљивих података проучавајући комарце. Они су открили да су комарци велики пробирачи у погледу хране. Пошто су прегледали утробу код 1400 комараца, утврдили су да неки радије нападају пацове него људе, други више „воле“ коње од пацова, трећи пилиће од коња итд. Неки се хране само у каквом заклону, док други „ручавају“ искључиво напољу. Има комараца који нападају и људе и животиње. За човека су баш они нарочито опасни, јер преносе разне болести.

БРЗ ИСТОВАР АВИОНА

У Денверу, у САД, испробан је нов начин пражњења авиона. Уместо да авион остане на писти, он улази у нарочити хангар, који има све уређаје за брз истовар и утовар. Док је раније било потребно око двадесет минута да из авиона изиђу путници и да се колицима изнесе пртљаг, дотле се сад то исто може урадити за свега четири минута. Путници излазе на платформу, која је на истој висини с вратима на кабини, те је излажење брзо и лако. Пртљаг и други терет односи се бескрајним платном или дизалицама, ако су комади тешки.

НОВ УСМЕРАЧ СТРУЈЕ

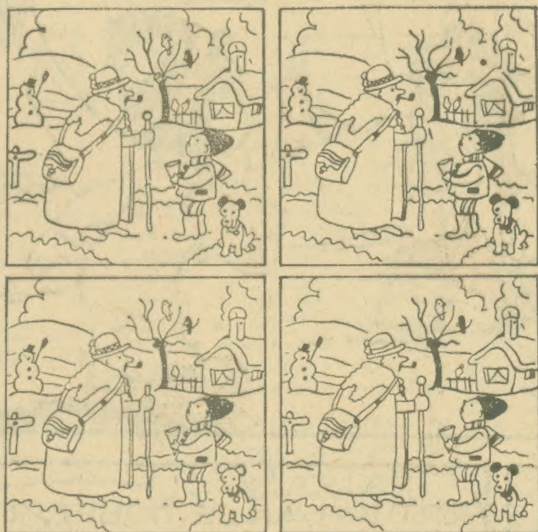
Наизменична струја се лакше добија и преноси, али је зато једносмислена каткад погоднија, па чак и неопходна, за извесне послове, као што су: електрична вуча, пуњење акумулатора, галванопластика и други. У ту сврху обично се наизменична струја претвара у једносмислену, што се може вршити на неколико начина. Још 1930 године Француз Рене Одибер, сада професор електрохемије на Сорбони, изумео је један тип усмерача струје на бази силицијума, који се истицао високим ступњем свог корисног дејства, а и тиме што може да ради на великој топлоти. Па ипак, нико се у Француској није интересовао за Одиберов проналазак. Сада се сазнаје да је у САД конструисан усмерач чији ступањ корисног дејства износи 97% и који може да ради на температури од 200 степени. Познато је још само то да је и он начињен на бази силицијума, што указује на могућност да се ради о усавршеном Одиберовом усмерачу, мада се научниково име нигде не помиње.

КОЧИТЕ ЕЛЕКТРИЦИТЕТОМ!

Недавно је саобраћајна полиција у Француској извршила контролу исправности возила и том приликом установила да 70 од сто камиона немају исправне кочнице. Нарочито код тешких камиона морају се кочнице често контролисати, јер услед великог трења брзо се кваре. Сад је у Француској направљена електрична кочница. Између полова једног електромагнета, напајаног струјом из акумулатора, окреће се бакарни диск, који је углавном на осовини трансмисије. Својим окретањем диск доводи до стварања Фунелових струја, које развијају довољну снагу да га укоче, па према томе да зауставе и саму трансмисију. Јачина магнета зависи од јачине електрицитета. То значи да је, подешавањем јачине струје, могућно регулисати и брзину на низбрдицама, па чак и потпуно зауставити камион. Како овде нема никаквог трења, то је овај апарат практично непокварљив.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

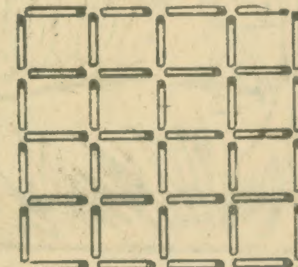
РАСПОЗНАВАЊЕ

Посматрајте пажљиво прву слику и постарајте се да добро уочите шта се све на њој налази. Затим је поклопите руком и гледајте у остале. Потрудите се да пронађете које су то три ствари које се на првој слици налазе, а на другој, трећој и четвртој их нема. Ако не знате, ми ћемо вам рећи. На другој слици нема птице на грани, снешко нема метлу, а пас нема једно око. На трећој слици недостају једна тиква на плоту, врх од чичиног штапа и један облак. На четвртој такође нема једне тикве на плоту, дечак има само једну бомбицу на капуту, а чича нема шаре на пантљици од шешира.

Размештање шибица

Од четрдесет шибица у једном великом квадрату добијате шеснаест малих квадрата. Разместите са слике 1 седам шибица, тако да добијете 13 малих квадрата. Није тешко и с мало добре воље и пажње задатак се да решити. Они који нису у стању то да учине нека погледају слику 2 и видеће да је врло лако.

сл. 1

сл 2

КРАВЕ И КОКОШКЕ

У једној штали налазе се краве и кокошке. Заједно имају 20 глава и 68 ногу. Колико у штали има крава, а колико кокошака?

Уколико не можете да нађете решење, ми ћемо вам рећи: у штали има 14 крава и 6 кокошака.

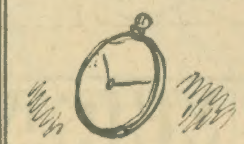
… немачки научник Бастијан Шмит утврдио је снимањем

на грамофонским плочама да се у петловом кукурикању уопште не чује глас „к“. Међутим, готово у свим језицима речи које ономатопејски подражавају петлово певање садрже у себи неколико пута поновљен овај глас.

… роб који је у богатим кућама у старом Риму објављивао имена посетилаца називан је номенклатор. Од ове речи постао је назив номенклатура, списак предмета сређен по извесним принципима.

… казаљка која на часовницима показује минуте појавила се тек 1760 године. Међутим, још много

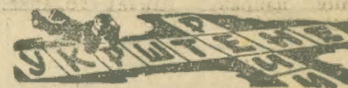

раније било је часовника који су поред часова показивали још и датум, дан у седмици и месец.

… енглески историчар Џонс сматрао је да је маларија била узрок пропадања грчке културе у IV веку. Нешто пре тога продрла је маларија у Грчку и постепено је окужила целу земљу. Упоредо са ширењем болести, почело је назадовање у свим областима

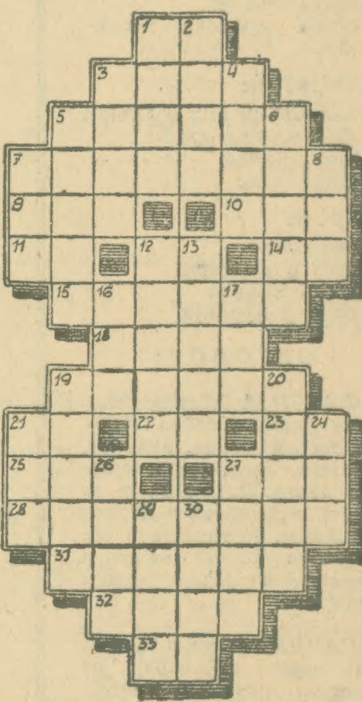
… римски цар Хелиогабал (218—222) послужио је једном своје госте са 600 нојевских глава, јер је мозак ноја сматран за нарочиту посластицу.

…на Ајфеловој кули у Паризу налазе се два часовника чији цифарници имају по двадесет метара у пречнику. Оваквих џиновских часовника има у свету још неколико. Часовник у Шарлотенбургу има пречник од седам метара, у Вестминстеру такође седам, у Ливерпулу седам и по, у Хамбургу седам метара и осамдесет сантиметара, у Цириху осам метара и шездесет и пет сантиметара, а у Џерсеј Ситију шеснаест метара.

Водоравно: 1) скраћеница за „спорт клуб“; 3) место у Србији; 5) река у Северној Америци; 7) презиме италијанског сликара из 16 века; 8) слово грчке азбуке; 10) једна Корнејева драма; 11) упитна заменица; 12) место у Малој Азији где је Александар победио Дарија; 14) лична заменица; 15) архитектонски украс у виду руже; 18) одаја; 19) врста епске песме; 21) презиме проналазача серума против дифтерије; 22) мера за површину; 23) нота; 25) коло; 27) орган једног чула; 28) украсна биљка; 31) сулфат гвожђа; 32) неговање; 33) предлог.

Усправно: 1) старо германско племе; 2) место на реци Сани; 3) крпа; 4) бог рата у грчкој митологији; 5) машина за добијање механичке снаге; 6) наше мушко име; 7) одбрамбени играч у тиму; 8) брдо на Криту; 12) град у Истри; 13) слободан сељак у средњовековној Србији; 16) инсект; 17) прилог за време; 19) део желуца код преживара; 20) украсна биљка; 21) одређено време; 24) јудејски владар; 26) држава на Арабиском Полуострву; 27) град у Француској; 29) француско женско име; 30) савез.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

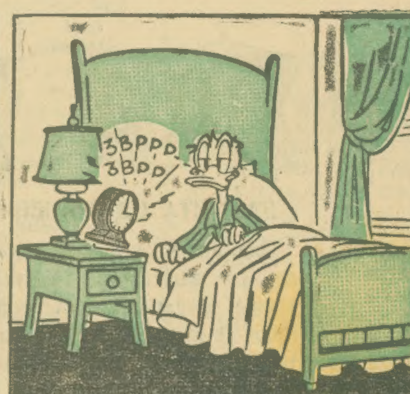
Водоравно: 1) кран; 5) кратер; 7) длета; 8) ак; 10) радо; 11) Иво; 12) УСА; 13) авет; 14) ми; 15) Енона; 16) кошава; 18) бани; 19) Малака; 21) Парос; 22) но; 24) Алан; 25) Раб; 26) кич; 27) Комо; 28) А(лекса) Н(енадовић); 29) Намир; 30) апелат; 32) Амон.

Усправно: 1) креда; 2) Рато; 3) ата; 4) не; 5) класик; 6) Равена; 7) друм; 9) кота; 11) Ивовик; 13) ананас; 15) ешалон; 17) обарач; 19) малина; 20) Анамит; 21) Пака; 23) обор; 25) роман; 27) кало; 29) нем; 31. па.

ПРЕВАЗИШАО ГЕТЕА

— Јесте ли прочитали песме које сам вам предао? — пита Паја уредника књижевног часописа.

— Да. Има међу њима једна коју ни Гете не би био у стању да напише.

— О, то је исувише ласкаво. А која је то песма?

— Она о радио-апарату.

ЈАСАН ПРИМЕР

— Треба бити умерен и у јелу и у пићу, — саветује лекар оцу Попају. Само тако можете дочекати дубоку старост. Колико је вама година?

— Седамдесет.

— Ето видите. А да сте умерено живели било би вам бар осамдесет.

ПЕРА ВАДИ ШТЕТУ

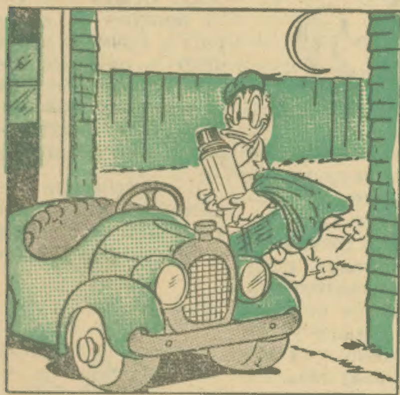
— Јуче сам у вашој гостионици заборавио на столу стотинарку, — вели Пера Ждера гостионичару. — Да ли је нађена?

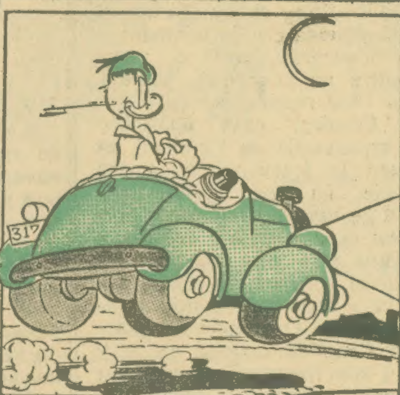
— Није. Нашли смо на једном столу само десетицу.

— Добро, дајте ми њу. Боље и то него ништа.

ЗАБОРАВНОСТ

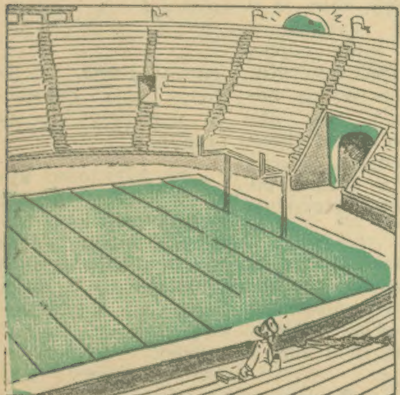
— Постао сам страшно забораван, — вајка се Шиља. — Лекар ми је дао лек против несанице, али ја сваки пут заспим а заборавим да га узмем.

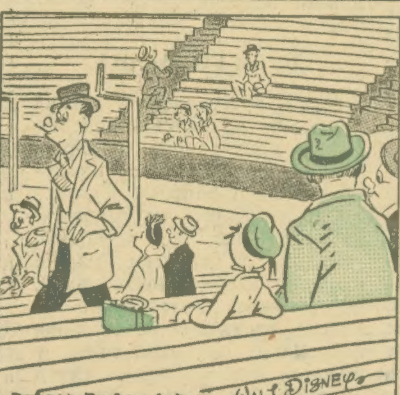

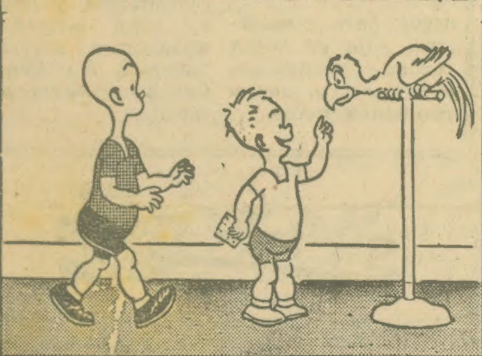

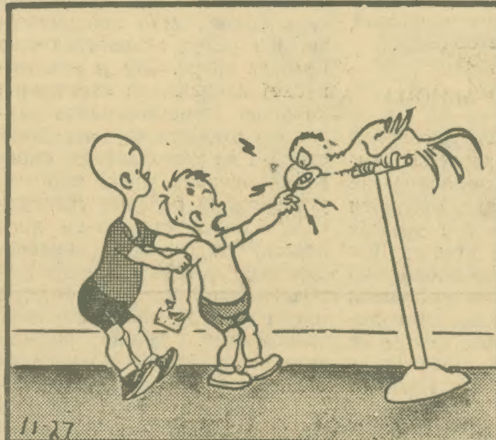

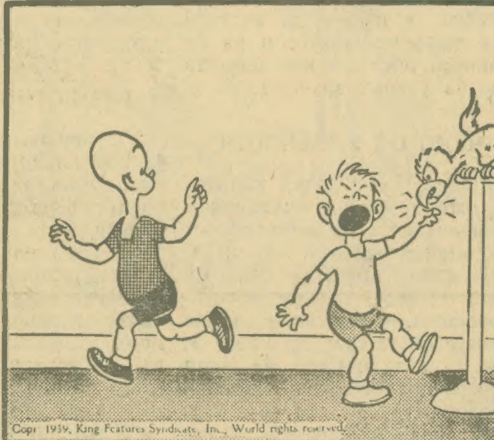

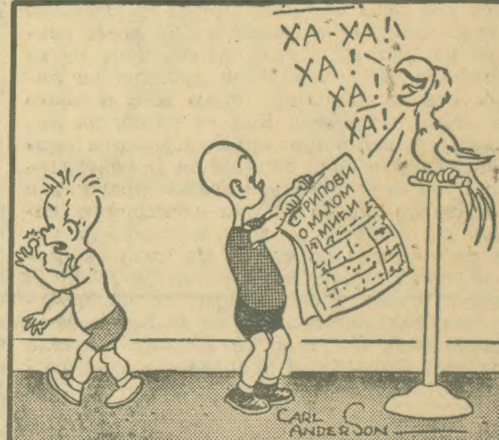

Који је ОДГОВОР тачан

ФАТСИЈА је:
- лука на Средоземном Мору
- збирка арапских прича
- врста биљке
- стара арапска песникиња

САИНЕТ је:
- планински врх у Грчкој
- феничански град
- врста чамца
- стари плес

ТУФ је:
- део одеће
- брег у Алжиру
- врста камена
- река у Арабији

ОДГОВОР:

ФАТСИЈА је вишегодишња украсна собна биљка, ниски жбун, великог, прстасто дељеног и сјајног листа. Пореклом је из Северне Америке и Источне Азије. Размножава се вегетативно. Од ње се у Јапану и Кини прави хартија.

САИНЕТ је мала шаљива игра, међуигра, уз пратњу музике и плеса.

ТУФ је камен који је постао од маса раздробљеног материјала и пепела, које је вулкан избацио. Те масе су само водом јаче или слабије слепљене.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Изд-је и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају